

Skulpturer og mindesmærker i Brejning sogn

På de følgende sider vises i billeder og tekst forskellige skulpturer, mindesmærker og skelsten, der indtil videre er opstillet forskellige steder i Brejning sogn.

Baggrunden for tekst og billeder er for det meste hentet gennem Museets og Arkivets egne optegnelse og billeder.

Dette skrift er udgivet af Brejning Egnsmuseum og Lokalhistoriske Arkiv i april 2024.

Redigering og opsætning.
Keld Jørgensen

Spjald stenen

Spjaldstenen foran Brejning Egnsmuseum

Stenen står ved Skolegade foran den gamle skole i Spjald. Der er tale om en stor granitskulptur udført af billedhugger Eigil Vestergaard, Lemvig.

Billedhuggeren har kaldt den "Spjald-stenen". Motiverne på stenen skal symbolisere bondens betydning for landbruget i sognet og for byen. Samtidig understreges den samhörighed, der har været mellem dyrene, bonden og naturen udtrykt i billeder af hjulet, trækdyrene, sædemanden og høsttiden. Motiverne underbygges endvidere af stenens naturlige form, hvor billedhuggeren lader motiverne rulle, som tiden altid har gjort med vår, høst, liv og død.

Midlerne til skulpturen er skænket af Ringkøbing Bank, Ringkøbing Landbobank, Videbæk Sparekasse, Spjald Skoles kunstfond, Spjald Borgerforening samt midler fra det gamle forsamlingshus i Spjald.

"Spjald-stenen" blev afsløret den 10. oktober 1980, hvor den blev overdraget til Egnsmuseet og Skolen.

Eigil Vestergaard var født i Lemvig 1928 og døde samme sted 2015. Han var berømt for sine granitgravsten og dyreskulpturer.

Kvinde med barn ved Spjald Skole

Skulpturen, "Gående kvinde med barn", er en gave fra Ny Carlsberg Fonden i 1973 og opstillet ved sydsiden af Spjald Skoles vestfløj. Der blev sagt om kunstværket, at det symboliserer dette, "at vi skal bringe den ny slægt frem". Det kan også symbolisere, at børn og voksne går i skole og i idrætscenter for at deltage i aktiviteterne der.

Skulpturen er fremstillet af billedhugger Erik Poulsen og støbt i bronze. Erik Poulsen var født i København 1928 og boede der, indtil han i 1984 flyttede til Harboøre. Han omkom ved en drukneulykke i 1999.

Billedhugger Eigil Westergaard, Lemvig har fremstillet granitsoklen, der blev betalt af midler fra det i 1963 nedlagte forsamlingshus.

Skulpturen blev afsløret 1. november 1973, og samtidig overdraget til Videbæk Kommune.

Vinkende bamse i Spjald Skole

Vinkende bamse udført i bronze af skulptør Henrik Voldmester, Husby.

Efter en gennemgribende renovering af Spjald Skole blev skulpturen indviet ved et festligt arrangement på Skolen torsdag den 10. oktober 2013.

Den vinkende bamse skal hilse på eleverne og minde dem om, at man ikke skal drille hinanden.

”Bamser er rare og det vil være rigtig godt, hvis den kan få os til at være lidt mere rare og venlige mod hinanden” udtalte Henrik Voldmester ved indvielsen.

Sten ved Spjald Fritidscenter

I 1968 ville bestyrelsen gerne have fat i en stor sten, der kunne symbolisere den styrke og det sammenhold, der prægede arbejdet omkring Spjald-Hallen og samtidig virke som udsmykning.

Man havde håbet at finde stenen indenfor lokalområdet, men da det ikke lykkedes, fandt man en sten ved Snejbjerg, hvor en landmand havde stødt på den under pløjearbejde. Stenen bærer indskriften Fritidscentret Spjald-Hallen 27. 8. 1966 og er placeret foran Fritidscentret.

Stenfugl i forhallen til Spjald Fritidscenter

Foreninger, der har bidraget.

Brejning Pensionistforening
Brejning-Hover Haveforening
Brejning Husholdningsforening
Brejning KFUM's Idrætsforening
Brejning KFUM's Støtteforening
Brejning - Nr. Omme Skytteforening
Hjemmeværnet KC 2602 Spjald
Jagtforeningerne i Spjald
Kirkeligt Samfund, Brejning
Spjald Borgerforening
Spjald Badmintonklub
Spjald Handels- og Håndværkerforening
Spjald-Grønbjerg Musikforening
Spjald IF
Spjald IF's Støtteforening
Spjald GF
Spjald FDF og FPF
Spjald og omegns Rideklub
Spjald Svømmeklub
Spjald Tennisklub
Spjald Ungdomsforening
Spjald Fjernvame- og Vandværk
Vestjyske Folkekor
Videbækegnens Landboforening

Stenfugl i forhallen til Spjald Fritidscenter

Ved Fritidscentrets 25 års jubilæum i 1991 gik sognets foreninger sammen og indsamlede midler, så der kunne anskaffes den stenfugl, der er placeret i Centrets forhal. Stenen er udført af kunstneren Erik Smed, Ferring.

Træskulptur ved parkeringspladsen ved Spjald Fritidscenter

Træskulpturen er udført af træskulptør Kuldar Moor fra Estland og lavet i egetræ over temaet fodbold og opstillet på p-pladsen ved Fritidscentret i 2015. Skulpturen er foræret til Spjald af kunstudvalget i Ringkøbing-Skjern kommune, og det er ikke nogen tilfældighed, at den er havnet i Spjald udtaler Gitte Kjeldsen fra kunstudvalget, for der kan de jo noget med fodbold.

2 skulpturer foran Spjald Kulturhus

"VIZAG" 1999 – Svensk diabas

**"Mandala II" 2001
Diabas og nero Afrika granit**

2 skulpturer foran Spjald Kulturhus

Kulturhuset ansøgte i 2001 Statens Kunstfond om at låne nogle malerier og skulpturer til udsmykning af huset og udendørsarealerne. Der blev bevilget 7 malerier og 2 skulpturer.

De 2 skulpturer blev i 2002 opstillet på plænen foran Kulturhuset.

Skulpturerne er fremstillet af billedhuggeren Kirsten Lockenwitz, der er født i København i 1932. Lockenwitz begyndte sin kunstneriske karriere som maler, men er mest kendt for sine skulpturer og lys installationer.

I dag er skulpturerne overgået til Kulturhusets ejendom.

Sten mellem Spjald Skole og Spjald Kulturhus

Stenen er opstillet på plænen mellem Spjald Skole og Spjald Kulturhus i 2007 i anledning af at Landbruget Spjald modtog en initiativpris. Stenen bærer indskriften "Landbruget Spjald – Dansk Landbrugs Initiativpris 2007".

Skulptur ved Halvejen – Årets landsby

Skulpturen, der udført af Ølstrup Special Beton (ØSB), blev opsat efter at Spjald af Region Midtjylland var blevet udnævnt til årets landsby i 2009. Indstillingen til prisen blev lavet af Vækstforum Midtjylland.

At Spjald skulle have titlen, blev af Regionen forklaret med, at den var givet på baggrund af den lokale aktivitet, hvor byens borgere gennem borgerindsamlinger havde fået udbygget fritids- og kulturlivet med renovering af Spjald Fritidscenter og et nyt kulturhus. Dette sammenholdt med et stabilt indbyggertal og en stigende mængde virksomheder gav Spjald titlen.

Tegningen til skulpturen er lavet af Flemming Brunsgaard, Spjald.

Stenfugl ved Hovedgade 43, Spjald – tidligere Ringkøbing Bank

Fuglen er fremstilet af billedhugger Henrik Voldmester, der boede i Husby, og den blev foræret til byen af Ringkøbing Bank, da den nye bankafdeling blev indviet i 1987.

Henrik Voldmester, der var født på Frederiksberg i 1946, var uddannet murer og lærer og begyndte som autodidakt billedhugger i 1980. Han arbejdede mest i bronze og granit og fremstillede især fugle og dyr, og denne sten har noget med en fugleunge at gøre, har kunstneren udtalt.

Fra 1979 og indtil han døde i 2021, boede han i Husby.

Grundlovsstenen i Åparken

Sten opstillet i Åparken, Spjald i 1999 i anledning af 150 året for Danmarks riges grundlov. Stenen er udhugget af en gammel syldsten fundet ved det nedrevne kirkehus ved Brejning Kirke, og anbragt på to gravstens fundamenter fra Brejning Kirkegård. Arbejdet er udført af gårdejer, havemand og stenhugger Peder Mosekjær i Abildå.

Sten i Åparken

Naturstenen blev opsat ved siden af søen i Åparken i anledning af parkens indvielse..

Åparken blev indviet Skt. Hans aften 1997, og på stenen har der være fastgjort et messingskilt med teksten :

Åparken – indviet 23. juni 1997

Da stenen åbenbart ikke egnede sig til indhugning af teksten, blev der i stedet for monteret i skilt, men skiltet er for længst forsvundet fra stenen.

Springvand på hjørnet af Hovedgaden - Engvang

Springvands skulpturen er opstillet ved ejendommen Hovedgaden 64, Spjald på hjørnet af Hovedgaden og Engvang. Den er opstillet af ejendommens tidligere ejer murermeister Søren Jonassen.

Sten ved Brejninggaard

Oprindelig var stenen en del af klipperne omkring Oslofjorden i Norge, men under istiden blev den revet løs og taget med til Danmark, hvor den blev aflejret nordøst for Dingelsbjerg i Brejning sogn.

Her på Edgar Kristensens mark lå den gemt under muldlaget i mange år, men en dag i 1945 skurede ploven mod dens overflade, og Edgar forsøgte derfor at grave den fri for at få den fjernet fra marken.

Den viste sig dog at være for stor, og den skulle så i stedet have været sprængt. Men naboen til stenens ejer var Brejninggaard efterskole og forstanderen her – Alfred Gynther Nielsen - ville gerne have stenen for at placere den i den nyanlagte rundkørsel midt i parken.

Stenen skiftede nu ejer, og så var der kun tilbage at få den flyttet til Brejninggaard. Skolens elevhold vinteren 1945-46 var 72 stærke drenge, som med lyst og iver gik ind på forstanderens forslag om at drengene skulle slæbe stenen de ca. 2 km til skolen.

Først blev der gravet en lang sliske, så det blev muligt at trække stenen fri af marken. Dernæst købtes det stærkeste tov som Brugsen i Spjald kunne skaffe, og endelig blev der bygget en slæde, som var stærk nok til at bære den omkring 2½ tons tunge sten.

Og så var man klar til opgaven. Det første forsøg mislykkedes ganske vist, men anden gang gik det som det skulle. På et tyndt lag sne gled slæden med sin tunge last ad grusvejene til Brejninggaard. Drengene blev næsten overmodige over succesen, og da slæden nærmede sig indkørslen til skolen måtte forstanderen op på stenen for at køre med de sidste meter til pladsen foran hovedbygningen.

Selvfølgelig blev der indhugget "*Vinteren 1945-46*" på stenens ene sideflade og på siden ud mod vejen kom der til at stå "*Se mennesket*". Denne tekst syntes imidlertid for mange svær at forstå, og gav derfor anledning til så mange spørgsmål, at den nogle år senere blev ændret til "*Menneske - kend dig selv*". Disse ord stod over indgangen til templet i Delfi i det gamle Grækenland, og kan uden yderligere forklaring forstås af alle.

Billedet viser tydeligt at ordet "se" foran "menneske" er blevet hugget væk, da den nye tekst kom på.

Relief på Brejninggaard

I 1958-59 blev byggeriet af sydfløjen på Brejninggaard gennemført, og til en forskønnelse af den nu færdige "Slotsholm" søgte man Ny Carlsberg fondet om en bevilling til et kunstværk, som kunne sætte kronen på værket.

Det blev - efter Ny Carlsbergfondets valg - kunstneren og billedhuggeren Karl Otto Johansen fra Helsingør, der fik overdraget opgaven, og han kom til Brejninggaard på besøg en uges tid i 1959, for at sætte sig ind i stedets historie og atmosfære.

Karl Otto Johansen var allerede dengang en dygtig og værdsat billedhugger. Han arbejdede i mange år for Bing og Grøndal, og lavede mange fine små skulpturer og relieffer i stentøj specielt af dyr og fugle.

Brejninggaards relief er udhugget i rød bornholmsk granit. Hans tanke var, at relieffet set fra parken skulle indrammes af portens granit sten, og altså så at sige udfylde portåbningen

Og netop sådan ser man det, hvis man stiller sig det rigtige sted på vejen ned mod porten.

Relieffets motiv er en kronhind, der drikker af en kilde omgivet af egeløv og bregner. Hinden er i naturlig størrelse og skal være symbol på Hind herred, som Brejning sogn engang hørte under.

Egeløvet og bregnerne skal henvise til stedets frodighed og Brejning sogn, og sidst, men ikke mindst, skal billedet af hinden, der drikker ved kilden, symbolisere ungdommen, der søger til livets kilder.

Stenen kom til Brejninggaard sommeren 1961 og blev indmuret i vest fløjens facade. Karl Otto Johansen deltog selv i arbejdet sammen med murerne og alle eleverne var tilskuere, da den 4 tons tunge sten skulle fra flyttevognen over i muren.

Selve afsløringen fandt sted den 12. september 1961 ved skolens efterårsmøde, der dengang kunne samle omkring 200 mennesker.

Karl Otto Johansen døde først på sommeren 2010.

Mindesten ved Brejning krydset

Nedennævnte tekst er udpluk fra Palle Eriksen og Johannes Lunds artikel i Museums årbogen FRAM 1999.

FOLKETS KJÆRLIGHED
MIN STYRKE
BLEV VIRKELIGGJORT.

REIST 15 NOVEMBER 1875
AF DANSKE MÆND
OG KVINDER.

ERINDRING FOR NUTID OG
EFTERTID OM DEN TAK FOLKET
SKYLDER GRUNDLOVENS GIVER.

Mindesten for Kong Frederik den 7.

Mindestenen, der er rejst af danske mænd og kvinder 15. november 1875, står på en sokkel af granit. Selve monumentet er udhugget af en finkornet lysegrå sandsten og bærer forskellige inskriptioner.

På nordsiden ud mod hovedvej 15 står der: "Født 6. oktober 1808 – Konge 20. januar 1848 – Gav grundloven 5. juni 1849 – Død 15. november 1863". På de andre sider af støtten står der som vist på billederne.

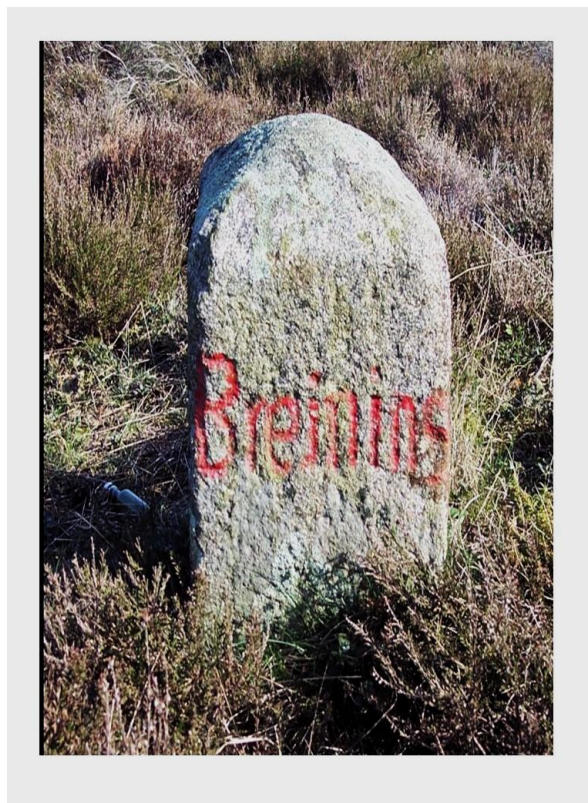
Monumentet er udført af billedhugger Wilhelm Frederik Bartholdy.

I de første år efter indvielsen af mindestenen kom der mange mennesker til grundlovsfest ved Brejning Kro, men senere forsvandt den i folks bevidsthed.

I 1999 – 150 året for grundlovens tilblivelse i 1849 – blev man enige om at stedet med mindestøtten fremover skulle tage sig pænt ud.

Mindestøttet er skabt af gode folk i Brejning sogn og omegn, og er et lille stykke danmarkshistorie, der vidner om grundloven og kampen for en fri forfatning.

Sten i Nr. Omme bakker

Sogneskelsten ved Ravnsbjerg Høje er fra omkring 1792.

På stenen står der Brejning - Hee, idet det sidste navn henviser til tingstedet, der i en periode var i Hee.

Sten på Kærhusvej ved Ølstrup skel

Sogneskelsten fra omkring 1792 på den originale plads ved Kærhusvej.

På denne sten står der Brejning - Lem, hvor Lem henviser til tingstedet, der i en periode lå i Sdr. Lem

3 milesten

Milestenen står til venstre ved indkørslen i Kirkehuset, og det er på den oprindelige plads på den gamle landevej mellem Holstebro og Varde. Vejen gik lige vest for kirkehuset, hvor landevejen til Ringkøbing (Kærhusvej) drejede fra mod vest.

Vejvisersten ved indkørsel fra Hovedvej 11 til Gl. Landevej

Stenen viser til Varde mod syd og til Horsens mod nord, idet den gamle vej til Horsens gik over Overgård i Ørnghøj og derfra mod sydøst til Horsens.

Stenen stod oprindeligt, hvor Kærhusvej, som var den gamle landevej fra Ringkøbing, udmundede i Hovedvejen Varde-Holstebro nord for Brejning kirke ved Præstegården.

Sten ved Hovedvej 11 ved Hestkær Bakke

På denne sten ved Hovedvej 11, som står i skellet til Finderup sogn, står der Brejning - Bølling, hvor Bølling henviser til det gamle herredsting i Bølling.

Stenen stod i mange år i den gamle Knudsens Have ved Brejning Krat, men blev flyttet tilbage til sin oprindelige plads i 2015.

3 milesten på hjørnet af Engvang og Østervængei i Spjald

3 milestenen har tidligere stået ved landevejen mellem Holstebro og Skjern
3 mil fra Holstebro (ca. 22,5 km).

Sten ved Petanquebanen i Spjald

Stenen er en gammel milesten, der er gravet op på Nr. Søndergårds jorder.

Forskellig sten foran Egnsmuseet i Spjald

Der står bl.a. en 4 mile sten fra Kærhusvej, en 200 m sten fra Hovedvej 11, gruttesten, bunden af en drejekværn, sokkelsten og en sten fra en sulebælke fra laden på Randbækgård.

Den lokale stenhugger

Kurt Krarup Smith i arbejde

Den lokale stenhugger, tidligere landmand Kurt Krarup Smith, Spjald har efter sin tid som landmand fået interesse for at arbejde med sten. I omkring 25 år har han lavet mange forskellige gårdsten og formet sten til fugle og springvand mm.

På de følgende sidder vises nogle af Kurt Krarup Smith større værker.

Runesten ved Spjald gl. Skole

Stenen blev opstillet i 2007 foran den gamle skole i Spjald i anledning af Spjald Skoles 70 år jubilæum i 2005. På stenen er skrevet med runer: "Spjald Skole MM V II (2007)". Stenen er hentet til Spjald fra en grusgrav ved Røde Kro.

Kommunestenen i Åparken

Skt. Aften 2007 blev der indviet en stor mindesten i Åparken. Spjald Borgerforening havde allieret sig med den lokale stenhugger Kurt Krarup Smith om at få lavet en stensulptur, der med symboler og tekst skal fortælle om Spjald og Brejning sogn i fortid, nutid og fremtid, - om Brejning sogns tilhørsforhold til Brejning Kommune indtil 1970, om sognets tilhørsforhold til Videbæk Kommune indtil 2007 og om det nye tilhørsforhold til Ringkøbing-Skjern Kommune fra 2007.

Den store sten blev fragtet til Spjald helt fra Sønderjylland, og den står på en bund samlet op ved sognets gamle gårdsteder.

Sten ved Spjald Børnehave

Stenen blev fundet i jorden nord for børnehavebygningen, og lige vest for gangstien.

Den sten, som et af børnene rækker frem, blev fundet i arnen i en af bronzealder hustomterne, hvor børnehaven er placeret, og den har ligget som trappesten i et hus fra jernalderen.

Symbolikken i den lille sten er, at livet går videre fra slægt til slægt,

Stenen blev opstillet i 2011.

Sten ved Doktorhaven

Stenen blev i 2014 opstillet ved indkørslen til de 5 boliger ved Doktorhaven i Spjald, og den er fundet på grunden under byggeriet.

Sten ved Tabor, Hovedgaden 18, Spjald

Stenen, hvorpå der er et udhugget kors, er opstillet i anledning af missionshusets 100 års jubilæum, idet missionshuset Tabor blev bygget i 1915.

Der er meget symbolik i figuren, der forestiller Indre Missions logo, der i sin tid er tegnet af Karsten Moskjær Kofoed.

De enkelte elementer i logoet har forskellige betydninger. De tre buer symboliserer treenigheden.

Sten ved Eriksens Maskinstation, Bækvej 1, Spjald

Stenen med indskriften "Eriksens Maskinstation 1968-2018" er opstillet ved maskinstationen på Bækvej i anledning af 50 års jubilæet.

Mindesten ved Superbrugsen, Spjald

De 4 store sten blev fundet under Spjald Hotels hovedbygning, da den blev nedrevet efter at Hotellet var brændt i 1992. Stenene blev bevaret og i første omgang opstillet foran den tidligere Landbobank bygning. Det fortælles, at stenene oprindeligt lå ved den gamle landevej gennem Spjald, men at de blev rullet over, hvor Hotellet blev bygget, i forbindelse med en vejudvidelse.

Stenene blev i 2018 opstillet ved det sydøstre hjørne af Brugsens parkeringsplads, og på den største sten er indgraveret Spjald Brugsforening – Anno 1912.

Mindesten for Brejning-Muldbjerg Andelsmejeri

Stenen er opstillet på den gamle mejerigrund, Hovedgaden 85 i 2019.

Ved stenen er opstillet 2 sidesten med udhuggede transport mælkespande.

Sten ved Ramsing Shoppingcenter

Stenen er opstillet syd for indgangen til butikken i oktober 2020 i anledning af forretningens 100 års jubilæum.

Stenen bærer indskriften Ramsing 1920 og en medaljon med 100 års jubilæum.

Sten ved indkørslen til Spjald Plejehjem og Aktivitetscenter

Stenen blev fundet i 2004 på Plejehjemmets grund og blev opsat i 2005.

På stenen vises en sol.

Sten på plænen ved Brejning Kirkegård

Stenen er opstillet i 2008 på Brejning kirkegårds plænebegravelsesplads.
Stenen er fundet i Kildsig.

